

TÌNH HÌNH BUÔN BÁN, TRAO ĐỔI HÀNG HOÁ GIỮA LAI CHÂU VỚI CÁC TỈNH BIÊN GIỚI TRUNG QUỐC

Giai đoạn 2001 - 2006 và dự báo đến 2010

TRẦN THỊ HOA

Sở Thương mại - du lịch tỉnh Lai Châu

I. ĐẶC ĐIỂM TÌNH HÌNH

Lai Châu là một tỉnh miền núi, nằm ở phía Tây Bắc của Việt Nam, có diện tích tự nhiên rộng 9.070 km²; dân số 330.148 người; có đường biên giới dài 273 km tiếp giáp với Trung Quốc. Lai Châu có 2 cửa khẩu quốc gia:

- Cửa khẩu Ma Lù Thàng thuộc xã Ma Ly Pho huyện Phong Thổ đối diện là cửa khẩu Kim Thủy Hà thuộc huyện Kim Bình-tỉnh Vân Nam Trung Quốc được mở và đi vào hoạt động từ năm 1992, đến năm 2001 Thủ tướng Chính phủ có Quyết định số 187/2001/QĐ-TTg ngày 07/12/2001 về việc cho phép cửa khẩu Ma Lù Thàng được áp dụng chính sách khu kinh tế cửa khẩu biên giới ban hành theo Quyết định số 53/2001/QĐ-TTg ngày 19/4/2001. Hiện tại Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng đã, đang được đầu tư xây dựng và từng bước hoàn thiện đưa vào sử dụng phát huy hiệu quả.

- Cửa khẩu U Ma Tu Khoàng thuộc xã Thu Lũm huyện Mường Tè, Lai Châu; đối

diện là cửa khẩu Bình Hà thuộc huyện Lục Xuân, Vân Nam, Trung Quốc (hiện chưa hoạt động).

Ngoài hai cặp cửa khẩu trên, Lai Châu còn có nhiều tuyến đường mòn, lối mở chung với tỉnh Vân Nam Trung Quốc, như: Pô Tô thuộc huyện Sìn Hồ, Nậm Lăn thuộc huyện Mường Tè, Dê Suối Thàng thuộc huyện Phong Thổ.

Lai Châu nằm cạnh hành lang kinh tế Côn Minh - Lào Cai - Hà Nội - Hải Phòng - Quảng Ninh; nằm giữa 2 điểm du lịch nổi tiếng Sa Pa và Điện Biên Phủ; có các trục đường giao thông quốc lộ 4D, quốc lộ 12 và quốc lộ 32 nối Lai Châu với Hà Nội và Điện Biên; có đường thủy sông Đà nối liền với Trung Quốc nên giao thông đi lại và giao lưu buôn bán có nhiều thuận lợi. Tuy nằm ở vùng cực Bắc, cách xa trung tâm kinh tế, chính trị, xã hội của cả nước nhưng Lai Châu có tài nguyên, khoáng sản phong phú; còn nhiều diện tích đất để phát triển; khoáng sản đa dạng và một số loại có trữ lượng khá lớn; có triển vọng về

trồng và khai thác kinh tế rừng; có nhiều danh lam thắng cảnh thiên nhiên đẹp và bản sắc văn hoá độc đáo của các dân tộc thiểu số. Tình hình an ninh biên giới ổn định, mối quan hệ hợp tác kinh tế đối ngoại của Lai Châu với Vân Nam- Trung Quốc phát triển tốt. Mặt khác Việt Nam đã chính thức gia nhập Tổ chức Thương mại thế giới (WTO)... Đó là các lợi thế và có thể khẳng định Lai Châu hội tụ đủ tiềm năng và lực lượng lao động để đáp ứng phát triển kinh tế và thu hút đầu tư để đẩy mạnh trao đổi buôn bán hàng hoá với Trung Quốc.

Trong thời gian qua, hầu hết các hoạt động buôn bán của Lai Châu với Trung Quốc diễn ra chủ yếu qua cửa khẩu Ma Lù Thàng. Do Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng xa các trung tâm đô thị lớn và các vùng sản xuất lớn của Việt Nam và Trung Quốc, chậm được đầu tư xây dựng nên các hoạt động về buôn bán trao đổi hàng hoá với Trung Quốc bị hạn chế rất nhiều so với các cửa khẩu tuyến biên giới Việt -Trung khác như các tỉnh Lạng Sơn, Quảng Ninh và Lào Cai. Song, với sự cố gắng của địa phương, đặc biệt sau khi tách tỉnh, các hoạt động trao đổi buôn bán hàng hoá với Trung Quốc cũng đạt được một số kết quả nhất định.

II. KẾT QUẢ HOẠT ĐỘNG

1. Công tác quản lý nhà nước

UBND tỉnh Lai Châu đã ban hành các Quyết định số 87/2004/QĐ-UB ngày 16/12/2004 về phê duyệt Đề án quy hoạch chi tiết Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng; ban hành các chính sách ưu đãi thu hút đầu tư như Quyết định số 64/2004/QĐ-UB ngày 15/9/2004 v/v quy

định chính sách ưu đãi khuyến khích đầu tư trên địa bàn tỉnh Lai Châu, Quyết định số 02/2004/QĐ-UB ngày 10/3/2004 v/v ban hành quy chế quản lý và chính sách ưu đãi đối với Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng; thành lập lại Ban Chỉ đạo Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng (Quyết định số 346/QĐ-UB ngày 30/5/2005) và kiện toàn lại Ban quản lý Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng (Quyết định số 92/QĐ-UB ngày 16/11/2005); Quyết định số 94/2005/QĐ-UB ngày 16/11/2005 v/v ban hành quy định trình tự thủ tục xuất nhập cảnh, xuất nhập khẩu qua cửa khẩu Ma Lù Thàng... Đặc biệt trong tháng 3-2007, UBND tỉnh Lai Châu đã phê duyệt Đề án phát triển kinh tế cửa khẩu đến 2010 và đang chuẩn bị ban hành nghị quyết chuyên đề về sản xuất và cung ứng hàng xuất khẩu tại địa phương; ngày 5-4-2007 UBND tỉnh Lai Châu ban hành quyết định số 308/QĐ-UBND ngày 05.4.2007 v/v thành lập Ủy ban công tác liên hợp của tỉnh Lai Châu với Vân Nam - Trung Quốc...

Những chủ trương, cơ chế chính sách trên đã có tác động tích cực đến hoạt động đầu tư, kinh doanh tại các khu vực cửa khẩu và hoạt động buôn bán trao đổi hàng hoá qua biên giới với Trung Quốc ngày càng tăng.

2. Kết quả buôn bán trao đổi hàng hoá với Trung Quốc

- Hiện nay có hơn 100 doanh nghiệp trong nước tham gia hoạt động xuất nhập khẩu qua cửa khẩu Ma Lù Thàng (trong đó Lai Châu có 8 doanh nghiệp), với các hoạt động chủ yếu là thu gom hàng nông lâm sản, khai thác quặng thô, đá đen, chè khô,

thảo quả, hàng thuỷ sản, bột giấy để xuất khẩu và nhập khẩu hàng hoá tiêu dùng thiết yếu phục vụ nhu cầu tại địa phương. Ngoài cửa khẩu Ma Lù Thàng ra, các khu vực khác tại các trung tâm cụm xã biên giới, hoạt động thương mại mới dừng ở mức trao đổi hàng hoá qua lại của số ít cư dân, điển hình là khu Đào San, Phong Thổ và khu Pắc Ma - Mường Tè.

- Kim ngạch xuất nhập khẩu qua cửa khẩu Lai Châu giai đoạn 2001-2006 có mức tăng trưởng khá, từ 1,16 triệu USD năm 2001 lên 63,14 triệu USD năm 2005. Trong đó, giá trị hàng xuất khẩu của tỉnh chiếm 6-7%, còn lại chủ yếu là hàng hoá xuất khẩu của các địa phương khác. Giá trị xuất khẩu hàng hoá của Lai Châu tuy thấp, song có tốc độ tăng trưởng khá, bình quân năm thời kỳ 2001-2006 là 100%. Và phần lớn là sản phẩm thô, sơ chế, hàm lượng kỹ thuật không cao, gồm các mặt hàng chủ yếu: quặng thô, đá đen, hàng nông sản, hải sản, chè khô, thảo quả, bột giấy.

Kim ngạch nhập khẩu của Lai Châu có mức tăng trưởng cao, thời kỳ 2001-2006, là: 60%/năm, song tổng giá trị nhập khẩu chỉ chiếm 3 - 5% tổng kim ngạch xuất nhập khẩu trên địa bàn, là các mặt hàng tiêu dùng chủ yếu thông thường, máy móc nông nghiệp, nguyên liệu phục vụ sản xuất.

- Hoạt động xuất nhập cảnh tăng trưởng bình quân thời kỳ 2001-2006 là 13,5%/ năm; số lượt người xuất nhập cảnh: 13.000-14.000 lượt người/năm; trong đó người nước ngoài: 3.000-3.500 lượt/năm. Số phương tiện xuất nhập cảnh đạt: 1.500 - 2.000 lượt /năm.

- Hoạt động về thương mại - du lịch - dịch vụ qua các cửa khẩu và lối mở của

tỉnh Lai Châu hiện nay chủ yếu diễn ra dưới dạng thương mại tiểu ngạch do các cư dân biên giới trên địa bàn thực hiện. Doanh thu tại khu đầu mối cửa khẩu Ma Lù Thàng ngày càng tăng, từ 0,74 tỷ năm 2001 lên 1,65 tỷ VNĐ năm 2005 (tăng bình quân: 22,5%/năm). Lượng khách du lịch và lưu trú cũng tăng theo, bình quân đạt 3.800 lượt khách/năm.

- Tình hình buôn lậu và gian lận thương mại trong hoạt động xuất nhập khẩu qua cửa khẩu tỉnh Lai Châu diễn biến không phức tạp và nghiêm trọng. Hàng hoá xuất nhập khẩu đa số là những mặt hàng ưu đãi thuế quan. Công tác chống buôn lậu và gian lận thương mại của các lực lượng chức năng được đẩy mạnh tăng cường.

- Hoạt động xúc tiến thương mại và đầu tư được tỉnh rất quan tâm. Lai Châu thường xuyên tổ chức hội chợ thu hút nhiều doanh nghiệp Trung Quốc tham gia, đã triển khai thực hiện chương trình hợp tác khai thác và chế biến quặng (do công ty khoáng sản Lai Châu liên doanh với đối tác Trung Quốc) đang trong giai đoạn đầu tư cơ sở hạ tầng kỹ thuật tại xã Mường So huyện Phong Thổ.

- Thu ngân sách có mức tăng trưởng khá, từ 1.945 triệu đồng năm 2001 tăng lên 12.230 triệu đồng năm 2005, tốc độ tăng bình quân: 58,5%/năm. Đặc biệt sau khi chia tách tỉnh (tháng 1-2004), tốc độ tăng trưởng bình quân lên tới 85%/năm. Hiện nay, nguồn thu chủ yếu của Lai Châu là từ khai thác xuất khẩu quặng chiếm 58,87%, thu thuế XNK hàng hoá và lệ phí chiếm 19,8%, thuế kinh doanh hàng hoá - dịch vụ nội địa chiếm 16,83%, còn lại là thu nhập của các doanh nghiệp chiếm 4,5%.

- Quan hệ đối ngoại của Lai Châu được duy trì thường xuyên với tỉnh Vân Nam, Trung Quốc. Hai tỉnh thường xuyên tổ chức qua lại cho các cấp chính quyền và các doanh nghiệp sang tham quan công tác, tìm hiểu thị trường, đối tác, cũng như tìm kiếm các cơ hội đầu tư hợp tác sản xuất kinh doanh... Các cuộc giao ban, hội đàm của các cấp chính quyền và các ngành chức năng hai bên được tổ chức luân phiên, đã bàn bạc tháo gỡ được nhiều vấn đề khó khăn vướng mắc tồn tại, từ đó tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp và công dân của hai nước đẩy mạnh hợp tác đầu tư, liên doanh, liên kết, sản xuất, buôn bán trao đổi hàng hoá trên nguyên tắc hợp tác bình đẳng, cùng phát triển.

III. PHƯƠNG HƯỚNG, DỰ BÁO ĐẾN NĂM 2010

1. Về quan điểm và phương hướng chung

Tỉnh Lai Châu xác định: Ưu tiên phát triển kinh tế xuất nhập khẩu và dịch vụ du lịch là một trong những động lực quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội. Đẩy mạnh sản xuất hàng hoá xuất khẩu chủ yếu trong lĩnh vực nông, lâm sản chế biến và khoáng sản. Hình thành các mặt hàng xuất khẩu chủ lực của địa phương như: chè, khoáng sản, thảo quả, bột giấy, đồ gỗ mỹ nghệ... Phát triển du lịch cộng đồng, du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng... Mở rộng tiếp thị nắm bắt kịp thời thông tin thị trường quốc tế. Tổ chức nghiên cứu thị trường tỉnh Vân Nam, Quảng Tây (Trung Quốc). Khai thác có hiệu quả khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng để thu hút lượng người, hàng hoá xuất nhập cảnh. Tranh thủ thời cơ Chính phủ Trung Quốc đang có

chính sách ưu tiên phát triển cho khu vực miền Tây, Trung Quốc để mở rộng quan hệ giao thương và xuất nhập cảnh. Nghiên cứu mở rộng thêm một số cửa khẩu tiểu ngạch trên tuyến biên giới.

2. Về mục tiêu (số liệu lấy từ Kế hoạch phát triển KT - XH của tỉnh Lai Châu 2006-2010)

- Phấn đấu đến năm 2010, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu đạt 100 triệu USD tăng 1,58 lần so với năm 2005, trong đó giá trị hàng xuất khẩu của tỉnh qua cửa khẩu biên giới đạt 13,85 triệu USD trở lên, tăng 3,9 lần so với năm 2005.

- Doanh thu về du lịch dịch vụ đạt 4 tỷ đồng tăng 2,42 lần so với thực hiện năm 2005, lượng khách du lịch đạt 10.000 người tăng 1,8 lần so với thực hiện năm 2005.

- Nguồn thu từ thuế xuất nhập khẩu và dịch vụ đến năm 2010 đạt trên 16 tỷ đồng tăng 3 lần so với năm 2005, trong đó chủ yếu là nguồn thu thuế từ khai thác xuất khẩu quặng, sản xuất, xuất khẩu thép Si líc của địa phương và một phần thuế nhập khẩu hàng hoá, các hoạt động du lịch - dịch vụ trên địa bàn.

3. Các giải pháp

- Xây dựng, hoàn thiện và triển khai thực hiện các Quy hoạch, đề án đã được duyệt: Quy hoạch tổng thể phát triển thương mại - du lịch giai đoạn 2006 - 2020. Quy hoạch phát triển vùng sản xuất, hàng xuất khẩu chủ lực tỉnh Lai Châu. Đề án phát triển thị trường tiêu thụ hàng hoá xuất khẩu chủ lực. Đề án xây dựng thương hiệu cho các sản phẩm và doanh nghiệp đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020. Đề án phát triển kinh tế cửa khẩu.

Đề án sản xuất và cung ứng hàng xuất khẩu đến năm 2010. Đề án xây dựng Trung tâm thương mại tỉnh. Đề án quy hoạch tổng thể phát triển du lịch...

- Tích cực phát triển thị trường nội địa gắn với việc mở rộng thị trường nước ngoài (đặc biệt là thị trường Trung Quốc). Bằng cách đầu tư xây dựng đồng bộ hệ thống chợ, mạng lưới thương nghiệp dịch vụ gắn với việc đẩy nhanh tốc độ đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng để sớm đưa vào khai thác có hiệu quả.

- Trước mắt cần đầu tư xây dựng Trung tâm thương mại, chợ trung tâm tỉnh, huyện, đẩy nhanh tốc độ xây dựng cơ sở hạ tầng Khu kinh tế cửa khẩu Ma Lù Thàng, chợ khu kinh tế cửa khẩu, các chợ biên giới và các cơ sở hạ tầng tuyến biên giới Việt - Trung tạo điều kiện thuận lợi cho lưu thông hàng hoá xuất nhập khẩu, phát triển các loại hình dịch vụ tại các cửa khẩu, tuyến biên giới Việt - Trung.

- Đẩy mạnh công tác xúc tiến thương mại - du lịch với châu Hồng Hà - Vân Nam; mở rộng thị trường sang các khu vực của tỉnh Quảng Tây (Trung Quốc); hỗ trợ, hướng dẫn thương nhân sản xuất kinh doanh có hiệu quả phù hợp với tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế. rà soát lại cơ chế, chính sách ưu đãi khuyến khích đầu tư phát triển khu kinh tế cửa khẩu, tạo điều kiện thông thoáng để thu hút thương nhân trong và ngoài nước - nhất là thu hút các nhà đầu tư Trung Quốc.

- Chú trọng công tác đào tạo, bồi dưỡng kiến thức hội nhập kinh tế quốc tế cho đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý và kinh doanh thương mại - du lịch trên địa bàn tỉnh để có khả năng khai thác, phát huy tiềm năng, thế mạnh, nâng cao năng lực,

chất lượng, hiệu quả kinh doanh xuất nhập khẩu.

- Tích cực chủ động trong công tác quản lý điều hành, hoạt động xuất nhập khẩu và mậu dịch biên giới với Trung Quốc nâng cao hiệu quả về phát triển kinh tế xuất nhập khẩu theo chỉ đạo của Chính phủ.

- Bên cạnh sự nỗ lực của địa phương, tranh thủ sự giúp đỡ, hợp tác của các địa phương, các doanh nhân trong và ngoài nước; dưới sự chỉ đạo và đề nghị Chính phủ, các Bộ ngành Trung ương:

(1) Ưu tiên vốn để Lai Châu đầu tư cơ sở hạ tầng khu kinh tế cửa khẩu và các khu cửa khẩu, chợ biên giới phục vụ cho phát triển kinh tế xuất nhập khẩu và biên mậu với Trung Quốc.

(2) Cho phép Lai Châu được xây dựng một số chính sách ưu đãi đặc biệt về thu hút đầu tư, phát triển kinh tế xuất nhập khẩu và biên mậu với Trung Quốc cũng như phía Trung Quốc đã có ưu đãi đặc biệt cho tỉnh Vân Nam, Khu kinh tế cửa khẩu Kim Thuỷ Hà.

(3) Ủy quyền cho địa phương quyết định một số mức thu phí, lệ phí: kiểm dịch, lệ phí xuất nhập cảnh và giá tính thuế một số mặt hàng xuất nhập khẩu nhằm tạo sự thông thoáng trong chính sách kinh tế mà vẫn đảm bảo đúng pháp luật.

(4) Để đẩy mạnh hoạt động buôn bán trao đổi hàng hoá với Trung Quốc theo Hiệp định khung về hợp tác kinh tế toàn diện ASEAN - Trung Quốc và thực hiện cam kết của Việt Nam gia nhập WTO, đề nghị nâng cấp cửa khẩu Ma Lù Thàng thành cửa khẩu quốc tế; đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng và cho mở cửa khẩu quốc gia U Ma Tu Khoàng (thuộc xã Thu Lũm - huyện Mường Tè) đối diện là cửa khẩu Bình Hà thuộc huyện Lục Xuân (Vân Nam - Trung Quốc) đi vào hoạt động.